

Sygn. akt I ACa 324/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Barbara Białożył

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko J. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 11 kwietnia 2017 r., sygn. akt I C 513/15,

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Joanna Naczyńska
---------------------------	---------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 324/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 kwietnia 2017r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego J. B. na rzecz powoda A. K. z tytułu zwrotu pożyczki 200 000zł z odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP za okres od 16

lipca 2013r. do 31 grudnia 2015r., a poczynając od 1 stycznia 2016r. w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych; a w pozostałej części powództwo oddalił i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 15.733,60zł z tytułu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że 16 lipca 2013r. strony zawarły pisemną umowę pożyczki, na mocy której powód pożyczył pozwanemu 200.000zł, a pozwany zobowiązał się zwrócić tę kwotę z odsetkami w wysokości 4,5 % do 31 sierpnia 2013r. W § 4 umowy strony postanowiły, że jeżeli pozwany nie zwróci pożyczki w terminie, tj. do 31 sierpnia 2013r., będzie zobowiązany do zapłaty odsetek w wysokości 5% miesięcznie. Pozwany nie zwrócił pożyczki.

Odwołując się do zeznań świadka D. W., będącej specjalistą psychologiem klinicznym, której pozwany był pacjentem po raz pierwszy w okresie od 1 kwietnia do 20 czerwca 2015r. Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany cierpi na zaburzenia depresyjne nawracające, które datują się od 1999r., tj. od czasu, gdy zmarła żona pozwanego. W okresie od 1 kwietnia do 20 czerwca 2015r. pozwany pozostawał w głębokiej depresji, miał myśli samobójcze, bez tendencji samobójczych. Pozostawał w stanie demotywacji i obniżenia nastroju, w toku którego następuje upośledzenie procesów decyzyjnych i nasilone poczucie winy i choć nie występuje uszczerbek intelektualny pacjent jest udręczony depresją, nie potrafi podjąć nawet decyzji, czy wstać z łóżka. Występująca u pozwanego depresja jest procesem rozciągniętym w czasie, falującym, może powodować zaburzenia rozeznania, przy czym nie wyłącza świadomości. Stan powoda może się poprawić co najwyżej do stanu tuż przed depresją. Sąd Okręgowy ustalił także, że pozwany od 12 lat pozostaje w związku z M. S., która zeznała, że pozwany od dawna choruje. W 2013r. też źle się czuł. Był ciągle zdenerwowany, miał zaburzenia pracy serca. Oświadczyła, że nie ma specjalistycznej wiedzy, by ocenić czy pozwany w dacie zawierania pożyczki był niepoczytalny i miał wyłączoną świadomość.

Zawnioskowany przez pozwanego świadek - lekarz K. S. odmówił zeznań, powołując się na tajemnicę lekarską. W sprawie nie doszło też do wydania opinii sądowo- psychiatrycznej, ponieważ pozwany nie stawiał się na badanie w żadnym z czterech terminów wyznaczonych przez biegłych (14 lipca 2016r., 7 listopada 2016r., 26 stycznia 2017r. i 22 lutego 2017r.) W celu usprawiedliwienia niestawiennictwa w listopadzie 2016r. przedstawił zaświadczenia od specjalisty psychologa klinicznego D. W. oraz od psychiatry A. D., z których wynikało, że depresja, na jaką cierpi pozwany uniemożliwiła mu stawienie się na badanie. Pozwany przedłożył dokumentację medyczną, wykazującą, że był hospitalizowany z uwagi na depresję, po raz pierwszy w okresie od 1 kwietnia do 16 czerwca 2015r., a następnie: od 8 grudnia 2015r. do 11 marca 2016r., od 14 marca do 8 czerwca 2016r. i od 23 czerwca do 20 września 2016r. Nie przedłożył żadnej dokumentacji medycznej pochodzącej z roku 2013r.

Poddając ocenie prawnej poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy stwierdził, że strony zawarły pisemną umowę pożyczki 200 000zł, sumę tę powód przekazał pozwanemu. Zgodnie z umową i art. 720 k.c. pozwany jest zobowiązany do zwrotu pożyczonej sumy wraz odsetkami. Jako, że uzgodnione przez strony odsetki umowne były wyższe niż obowiązujące w dacie zawierania umowy odsetki maksymalne, Sąd Okręgowy stwierdził, że stosownie do art. 359§ 1 i 2¹ k.c. pozwany zobowiązany jest zapłacić powodowi odsetki maksymalne, które w okresie od dnia zawarcia umowy do 31 stycznia 2015r. odpowiadały czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP, a od 1 stycznia 2016r. - dwukrotności wysokości odsetek ustawowych. W dalszym zakresie (co do kwoty 9.000zł i odsetek przenoszących maksymalne), Sąd Okręgowy oddalił powództwo, jako nieznajdujące podstawy w postanowieniach umowy i regulacji art. 359§1 i 2¹ k.c.

Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwany nie zdołał wykazać nieważności umowy pożyczki, której podstawę prawną miałby stanowić art. 82 k.c., a podstawę faktyczną - pozostawanie przez pozwanego w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Wykazał jedynie, że od wielu lat cierpi na depresję i w związku z tą chorobą był kilkakrotnie hospitalizowany w latach 2015 - 2016 oraz, że objawy depresyjne nasiliły się u niego pod koniec 2014r. do tego stopnia, że problemem mogło stać się nawet podjęcie decyzji, czy wstać z łóżka. Sąd Okręgowy uznał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie wykazuje, by pozwany w dacie zawierania umowy pożyczki nie działał z rozeznaniem treści i znaczenia podejmowanej czynności. Konstatację tę uprawniał „falujący” charakter choroby oraz okoliczność, że w stanie głębokiej depresji pozwany nie byłby w stanie podjąć jakiegokolwiek decyzji, w tym podpisać umowy, pobrać od powoda pieniądze, czy przyjechać z K. do K.. Sąd Okręgowy podkreślił, że dla stwierdzenia faktu pozostawania w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli

nieodzowne byłoby zasięgnięcie opinii biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii, z której Sąd nie przeprowadził dowodu, ponieważ pozwany nie poddał się badaniu.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z § 6 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i przy przyjęciu, że powód utrzymał się ze swym roszczeniem w 90%, zasądził od pozwanego na rzecz powoda 15 773,60zł (w tym 10.000zł z tytułu zwrotu opłaty sądowej od pozwu w części w jakiej pozew został uwzględniony i 5.773,60zł z tytułu stosunkowego rozliczenia kosztów zastępstwa procesowego).

Apelację od wyroku wniósł pozwany, domagając się jego zmiany przez oddalenie powództwa w całości. Alternatywnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie:

- art. 227 i art. 233 w zw. z art. 278 k.p.c. przez brak przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w celu ustalenia jego stanu zdrowia w chwili zawierania umowy pożyczki, która to okoliczność ma zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy mimo, że jego niestawiennictwo na wyznaczone przez biegłych badania było niezawinione;
- art. 278 k.p.c. przez pominięcie przy rozstrzyganiu sprawy okoliczności, do stwierdzenia których wymagana jest wiedza specjalna, bez zasięgnięcia opinii biegłych;
- art. 227 i art. 233 w zw. z art. 299 k.p.c. oraz art. 212 k.p.c. przez nieprzeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, co uniemożliwiło mu złożenie zeznań na temat jego choroby i braku wzbogacenia, co ostatecznie skutkowało podjęciem przez Sąd Okręgowy błędnych okoliczności faktycznych;
- art. 227 i art. 233 w zw. z art. 261§2 k.p.c. przez brak ponownego przesłuchania świadka K. S. po zapoznaniu Sądu wezwanego oraz świadka z dokumentacją medyczną znajdującą się w aktach sprawy, co mogłoby wpłynąć na zmianę decyzji świadka, który odmówił odpowiedzi na pytania dotyczące stanu pozwanego i przebiegu jego leczenia z powodu tajemnicy zawodowej; zwłaszcza, że zeznania tego świadka, będącego lekarzem pozwanego w okresie zawierania umowy pożyczki są niezwykle istotne dla ustalenia istoty sprawy.

Nadto, wniósł o uzupełnienie postępowania dowodowego - w celu ustalenia, czy 16 lipca 2013r. był dotknięty chorobą psychiczną, niedorozwojem umysłowym lub innym zaburzeniem czynności psychicznych wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenia woli w przedmiocie zawarcia umowy pożyczki - przez przeprowadzenie dowodu: z opinii biegłych lekarza psychiatry i psychologa, z przesłuchania stron i z ponownego przesłuchania w drodze pomocy prawnej świadka K. S. (po przesłaniu Sądowi wykonującemu odezwę całych akt). Wniósł także o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron dla wykazania, że nie jest wzbogacony wskutek zawarcia umowy pożyczki oraz ze zdjęć kopert z numerami przesyłek oraz wydruku z portalu Poczty Polskiej dokumentujących, że zawiadomienie o badaniu psychiatrycznym, które miało się odbyć 26 stycznia 2017r. zostało mu doręczone 30 stycznia 2017r. oraz ewentualnie o zwrócenie się przez Sąd do Poczty o wskazanie danych odbiorcy przesyłki poleconej nr (00) (...) - w celu wykazania, że nie on odebrał tę przesyłkę, a jego teściowa, która mu jej nie przekazała.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w sprawie były prawidłowe i znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podejmując je, Sąd Okręgowy nie naruszył w żadnej mierze przepisów procesowych, w tym art. 233 §1 k.p.c., jako że nie przekroczył zasad swobodnej oceny dowodów, ani też nie naruszył zasad logiki i doświadczenia życiowego. Wbrew zarzutom apelacji przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie wymagało uzupełnienia o dowody zawnioskowane w apelacji.

Ustalenia te prowadziły do przyjęcia, że strony zawarły ważną i skuteczną umowę pożyczki 200 000zł, którą to sumę powód przekazał pozwanemu, a pozwany zobowiązał się ją zwrócić z odsetkami do 31 sierpnia 2013r. Jako, że pozwany

nie zwrócił nawet części pożyczonej sumy, roszczenie powoda o zasądzenie tej kwoty od pozwanego jest uprawnione i znajduje podstawę w regulacji art. 720 k.c. i §3 łączącej strony umowy, a roszczenie o zapłatę odsetek umownych od pożyczonej sumy, ograniczonych do wysokości odsetek maksymalnych - w art. 481§1 i 2 k.c. w zw. z §4 umowy i art. 359 §1 i 2² k.c. Trafnie też Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany nie zdołał wykazać, by zawarta przezeń umowa pożyczki była nieważna z mocy art. 82 k.c. Treścią hipotezy art. 82 k.c. jest złożenie oświadczenia woli przez osobę znajdującą się w stanie choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innych, chociażby nawet przemijających zaburzeń czynności psychicznych, które wyłączały jej świadomość albo uniemożliwiały powzięcie decyzji i wyrażenie woli w sposób swobodny. Wyłączenie świadomości, o którym mowa w art. 82 k.c. dotyczy zarówno powzięcia decyzji, jak i wyrażenia woli, musi być co najmniej znaczne oraz oznaczać brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Co ważne, musi zostać stwierdzone w sposób kategoryczny.

Zdiagnozowanie u pozwanego depresji nie przesądza przyjęcia, że miał on zniesioną świadomość, a przez to nie przesądza nieważności łączącej strony umowy pożyczki. Dla wykazania tej nieważności pozwany musiałby wykazać, że w chwili zawierania umowy depresja powodowała u niego stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Choć zgodzić się trzeba z apelującym, że w tej materii Sąd powinien zasięgnąć opinii biegłych sądowych - psychiatry i psychologa, niemniej prawidłowe i miarodajne przeprowadzenie tego dowodu wymaga uprzedniego zgromadzenia materiału dowodowego, w tym przede wszystkim dokumentacji lekarskiej, pozwalającego na ustalenie stanu powoda w dacie zawierania umowy pożyczki. Oczywistym bowiem jest, że aktualne badanie pozwanego zarówno przez psychiatrę, jak i przez psychologa nie mogłoby dać podstaw do ustalenia stanu psychicznego pozwanego sprzed pięciu lat, czyli w dacie zawarcia umowy (stanowisko takie zajął też Sąd Apelacyjny w Krakowie w uzasadnieniu wyroku z 15 lutego 2017r., I ACa 1483/16; Lex nr 2295703). Dokumentacji lekarskiej dotyczącej stanu zdrowia w lipcu 2013r. pozwany nie zaoferował. Nie zaoferował też innych dowodów, które pozwoliłyby na poczynienie ustaleń co do możliwości świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli zaciągnięcia pożyczki. Wprawdzie, w czasie pierwszej hospitalizacji, która miała miejsce od 1 kwietnia do 16 czerwca 2015r. pozwany podał w wywiadzie, że jego depresja datuje się od 1999r., niemniej nie określił swego stanu z lipca 2013r., podał natomiast, że jego stan pogorszył się pod koniec 2014r., co zbiega się w czasie z doręczaniem mu przez powoda wezwań o zwrot pożyczki, poprzedzających wniesienie pozwu. Sąd nie miał obowiązku z urzędu badać historii choroby pozwanego. Choć rzeczą pozwanego było przejawienie inicjatywy dowodowej w tym zakresie, pozwany nie wskazał gdzie i kiedy przed 1 kwietnia 2015r. się leczył. Zauważyć też trzeba, że pozwany jest dysponentem własnej dokumentacji medycznej, mógł zatem ją zgromadzić i przedłożyć Sądowi. Informacji o przebiegu choroby przed 1 kwietnia 2015r. nie dostarczyłyby zeznania świadka – lekarza K. S., który jest pracownikiem Szpitala (...) w K., Oddziału Klinicznego Kliniki (...). Świadek ten zeznał, że poznał pozwanego dopiero przy przyjęciu do Szpitala, czyli nie wcześniej niż 1 kwietnia 2015r. (zatem wbrew twierdzeniom apelacji nie mógł leczyć pozwanego w dacie zawierania umowy pożyczki).

Stanu wyłączającego świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w dacie zawierania umowy pożyczki nie stwierdziła D. W., będąca specjalistą psychologiem klinicznym, której pozwany był pacjentem od 1 kwietnia 2015r. Mimo, że sytuacja pozwanego była jej dobrze znana nie mogła się ona wypowiedzieć co do stanu pozwanego w lipcu 2013r. Ograniczyła się jedynie do stwierdzenia, że depresja u pozwanego ma przebieg falujący od stanu subdepresji (tuż przed depresją) po depresję ciężką, psychotyczną, która może się wyrażać w tym, że pozwany nie byłby w stanie podjąć nawet decyzji czy wstać z łóżka. W tym aspekcie Sąd Okręgowy trafnie akcentował, że w dacie zawierania pożyczki pozwany niewątpliwie nie mógł pozostawać w stanie depresji ciężkiej, ponieważ wyraził wolę zawarcia umowy pożyczki, w tym celu umówił się z powodem i pojechał z K. do K., podpisał umowę i zadysponował środkami z pożyczki (twierdzi, że już ich nie posiada). Nie bez znaczenia jest też okoliczność, że z karty wypisowej z leczenia Szpitalnego pozwanego z okresu od 1 kwietnia do 16 czerwca 2015r. wynika, że pozwany jedynie subiektywnie przeżywa swą nieporadność, natomiast obiektywnie prezentuje bardzo dobrą sprawność intelektualną, jak i okoliczność, że pozwany w sposób ważny i skuteczny zaciągnął inne zobowiązania finansowe, które obecnie spłaca, w tym z tytułu zawartej 20 grudnia 2012r. z Bankiem (...) umowy pożyczki- podwyższenia w kwocie 49 974,79zł, jak i z dwóch kart kredytowych tego Banku oraz wobec Banku (...) w kwocie ponad 11 000zł (okoliczności wynikające z oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku i dochodach złożone w toku postępowania apelacyjnego).

Ciężar wykazania stanu wyłączające wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w dacie zawierania umowy pożyczki, jak to już wyżej podkreślono - z mocy art. 6 k.c. - spoczywał na pozwanym, który nie zaferował dowodów, mogących taki stan wykazać. Sąd Okręgowy przedwcześnie dopuścił dowód z opinii zespołu biegłych - psychiatry i psychologa, przy czym nawet ten dowód nie został przeprowadzony z przyczyn leżących po stronie pozwanego, który nie stawiał się na żaden z czterech wyznaczonych przez biegłych terminów badania, w tym nie usprawiedliwiając niestawiennictwa w dniu 14 lipca 2016r.

Jako, że pozwany ponosi wobec powoda odpowiedzialność kontraktową z tytułu umowy pożyczki zarzuty i wywody apelacji odnoszące się do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego kosztem powoda nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Podsumowując, Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty apelacji nie są w stanie wzruszyć trafności zaskarżonego wyroku. Konkluzje te legły u podstaw oddalenia apelacji - w oparciu o art. 385 k.p.c., jako bezzasadnej. O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, zasądzając - w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. - od pozwanego na rzecz powoda 4.050zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, nieprzekraczającego stawki minimalnej, określonej w § 2 pkt. 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015r., poz. 1800 ze zm. w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji).

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Piotr Wójtowicz SSA Joanna Naczyńska